
Humanitárius élelmiszersegélyezés a törökországi menekültválságban: helyi és nemzetközi aktorok viszonyrendszerei

Gibárti Sára

tudományos segédmunkatárs

MRTT XX. Vándorgyűlés

Budapest, 2022. október 6-7.

Az előadás struktúrája

- Kutatási előzmények és az előadás fókusza
- Törökország és a szíriai menekültválság
- Humanitárius élelmiszersegély-programok 2012 és 2015 között
- Humanitárius élelmiszersegély-programok 2015 után
- Az élelmiszersegélyezésben résztvevő aktorok szerepkörei
- Összegzés

Kutatási előzmények és az előadás fókusza

- PhD disszertáció alapjául szolgáló kutatás (A Világélelmezési Program segélyezési mechanizmusai a törökországi menekültválság idején)

Az előadás fókusza:

- a humanitárius élelmezési modalitások és az eszközrendszer átalakulása
- a résztvevő aktorok együttműködési keretei és szerepkörei
- alkalmazott módszerek: szakértői mélyinterjúk, nemzetközi és kormányzati szervezetek beszámolóí, adatai

Törökország és a szíriai menekültválság

- A szíriai konfliktus és humanitárius válság következtében 5,6 millióan kerestek menedéket a Szíriával határos államokban (UNHCR, 2021).
- Törökország mint globálisan **az egyik** legnagyobb létszámú menekültlakosságot befogadó állam (2022: 3,6 millió szíriai menekült, összesen 4 milliós menekültlakosság).
- Törökország mint befogadó állam: stabil szociális ellátórendszer, nemzetközi segélyezés rendszerében donorország és nem recipiens.
- A török kormány határozott szerepvállalása, a menekültválság elhúzódása: nemzetközi segélypolitikák átalakulása és a segélyezésben résztvevő intézmények jelentőségének és szerepének átértékelődése.

Törökország és a szíriai menekültválság

- 2022: 3,6 millió szíriai menekült Törökországban (Directorate General of Migration Management, Republic of Turkey)
- 97%: urbánus területeken élők (off-camp refugees) – 3%: menekülttáborokban élők (in-camp refugees)
- Hivatalos jogi státusz 2014 óta: ideiglenes védelem alatt álló szíriaiak (Syrians under Temporary Protection), de nem rendelkeznek nemzetközi menekültstátusszal.
- 45%-uk 18 év alatti.
- A török állam biztosítja a jóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférést (oktatás, egészségügy, tolmácsolás, egyéb szolgáltatások stb.)
- Szociális és humanitárius kihívások: élelmezés-bizonytalanság, mélyszegénység, gyermekmunka, korlátozott hozzáférés a munkaerőpiachoz és a megfelelő oktatáshoz.

Daily Sabah, 2014.

Nemzetközi segélyszervezetek szerepvállalása

- A menekültválság kezdetén, 2012-ig a török kormány nem tartott igényt, és nem is engedélyezte az ENSZ humanitárius misszióit, kivéve: a UNHCR menekülttáborokra vonatkozó irányelvei (menekülttáborok fenntartói: AFAD és a Török Vörös Félhold).
- 2012-től: a török kormány jóváhagyta az ENSZ segítségnyújtó tevékenységét.
- Nemzetközi segélyszervezetek (ENSZ és INGO-k) számára új és kevésbé ismert helyzet: a befogadó állam határozott szerepvállalása, valamint egy jól finanszírozott kormányzat.

The Washington Institute for Near East Policy, 2018.

Humanitárius élelmiszersegély-programok 2012 és 2015 között

- Az ENSZ megjelenéséig a török kormányzati szervezetek és helyi civil szervezetek biztosítottak élelmiszer- és egyéb humanitárius segélyeket a szíriai menekülteknek.
- **Syria Regional Response Plan (RRP):** az ENSZ segélyszervezeteit tömörítő, átfogó humanitárius segélyprogram a szíriai menekültválság által leginkább érintett államokban (Jordánia, Törökország, Libanon és Egyiptom).
- Élelmiszersegélyezés: Világélelmezési Program (WFP), 2012 második felétől, a Török Vörös Félholddal közösen.
- Helyi üzletekben, élelmiszercikkekre levásárolható voucher-alapú segélyek: kizárólag a befogadóközpontokban élők számára (feltétel nélküli humanitárius élelmiszersegély, 80 TRY fejenként).
- Induláskor: 4 határmenti menekülttáborban.
- A menekülttáborok és a menekültlakosság számának növekedésével a WFP és a Török Vörös Félhold fokozatosan növelte a kedvezményezettek létszámát.

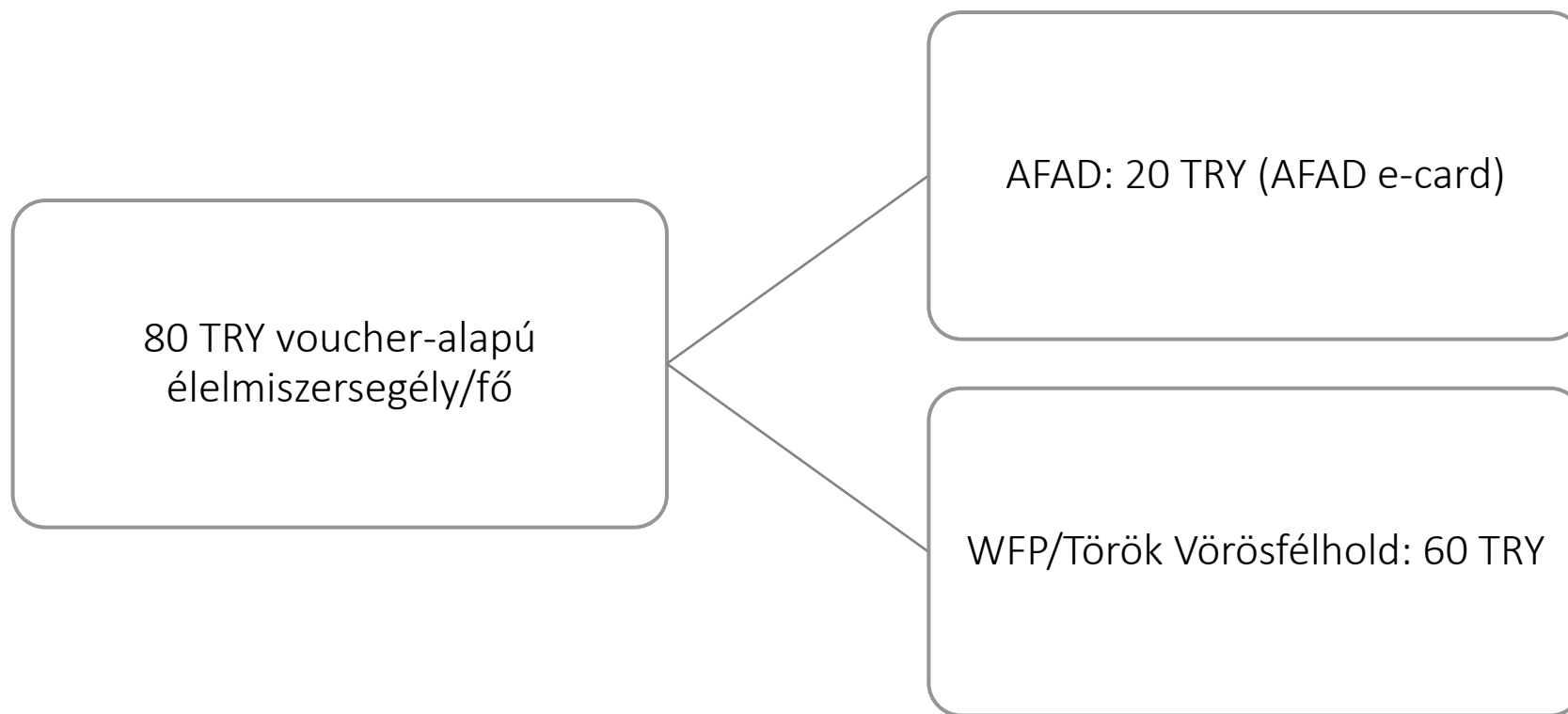

The New York Times, 2019.

Humanitárius élelmiszersegély-programok 2012 és 2015 között

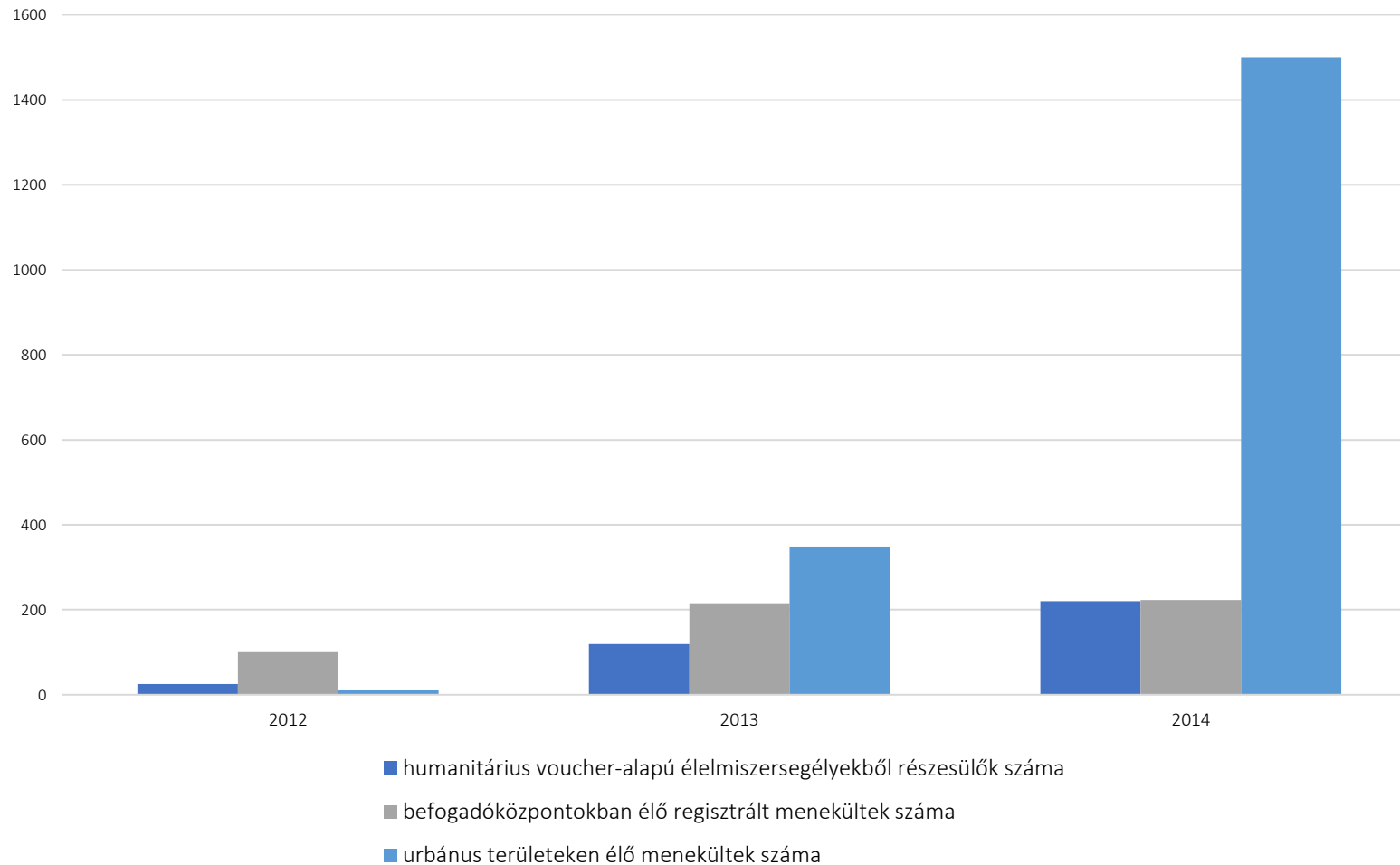
- WFP finanszírozási nehézségei: késve érkezett, lecsökkent vagy elmaradt donoradományok (Libanonban a segélyprogramok ideiglenes felfüggesztésére kényszerült)
- Török kormány javaslata: a finanszírozási költségek egy részének átvállalása (AFAD-on keresztül).
- AFAD nemcsak társhozó, de részt vesz a segélyprogramok koordinációjában is.
- Rohamosan növekvő menekültlakosság-szám: befogadóközpontok kapacitásainak kimerülése és új kihívások megjelenése.
- A török kormány nem engedélyezte a segélyprogramok kiterjesztését az urbánus területeken élőkre, az urbánus menekültek helyzete ismeretlen a nemzetközi szervezetek előtt (hivatalos adatok hiánya).
- 2014 decemberében a török kormány felkérte a WFP-t, hogy segélyprogramjait az urbánus területeken is alkalmazza (Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa és Kilis tartományokban, kísérleti jelleggel).
- Menekülttáborokon kívül élők: élelmiszerutalványok, de rászorultsági alapon.

A humanitárius élelmiszersegélyek megoszlása az AFAD és a WFP között 2014-től

Forrás: WFP, 2014.

A voucher-alapú humanitárius élelmiszersegélyekből részesülők aránya 2012 és 2014 között

Forrás: UNCHR, WFP, AFAD adatai alapján saját szerkesztés

Humanitárius élelmiszersegélyek 2015 után

Regional Refugee and Resilience Plan (3RP):

- humanitárius és hosszú távú fejlesztési célok
- ENSZ segélyszervezetei, (I)NGO-k, és török kormányzati intézmények
- Végrehajtás a török jóléti rendszeren keresztül, a releváns minisztériumok bevonásával.
- Menekültlakosság, befogadóközösségek, helyi gazdaság támogatása.
- Nemzeti közpolitikák, valamint a kormányzati szabályozások kiegészítőjeként és támogatójaként működik, nem azoktól független.
- Alapvető szükségletek, humanitárius ételmezés, a legsérülékenyebb befogadó- és menekültlakosság életkörülményeinek javítása: WFP és UNHCR, Török Vörös Félhold, Családügyi, Munkaügyi és Szociális Minisztérium.

Humanitárius élelmiszersegélyek 2015 után

Emergency Social Safety Net (ESSN):

- 2016 márciusi török-EU menekültügyi megállapodás alapján, az Európai Bizottság finanszírozásával.
- 3RP-be beágyazódva, felváltotta a korábbi, urbánus menekülteket célzó nemzetközi és helyi segélyprogramokat.
- Szabadon felhasználható készpénzsegély, rászorultsági alapon.
- 120 TRY/hónap/fő
- Hosszú távú szegénységcsökkentés, negatív megküzdési stratégiák elkerülése, helyi gazdaság támogatása
- WFP és a Török Vörös Félhold: helyszíni végrehajtás, a segítségnyújtó művelet figyelemmel kísérése és értékelése.
- Kormányzati szervek: nyilvántartás, adminisztrációs feladatok.
- 2020: WFP mandátuma lejárt, helyét a Nemzetközi Vöröskereszt és a Nemzetközi Vörös Félhold Mozgalom (IFRC) vette át

Middle East Monitor, 2018.

Az élelmiszersegélyezésben résztvevő aktorok és szerepköreik

WFP

- nemzetközi érdekérvényesítő és figyelemfelhívó tevékenység
- nemzetközi lobbitevékenység, donorországokkal kapcsolattartás
- nemzetközi normák és gyakorlatok ismerete és alkalmazása
- szakértelem és finanszírozás
- megvalósítás (ESSN)

a török kormány és kormányzati intézmények

- politikai-bürokratikus-intézményi környezet biztosítása
- kormányzati szervek (releváns minisztériumok, DGMM és AFAD) aktív részvétele
- I(N)GO-k törökországi tevékenységének engedélyezése
- finanszírozás

(I)NGO-k

- megvalósításban való részvétel
- helyi viszonyok ismerete, beágyazottság
- közvetítő szerep
- szoros kapcsolat a lokális szereplőkkel, a menekültlakossággal és a befogadó közösségekkel

Forrás: saját szerkesztés

Összegzés

- Határozott kormányzati szerepvállalás és részvétel a menekültellátásban.
- Nemzetközi szervezetek tevékenysége és jelenléte függ a török kormány akaratától és engedélyétől.
- Partnerség, együttműködés.
- Török líra leértékelődése.
- Donorországok fókuszának áthelyeződése (COVID-19, orosz-ukrán háború).
- Törökországi menekülthelyzet: elhúzódó és komplex válság.
- A kérdéskör megjeleníti a nemzetközi fejlesztéspolitikai rezsim, a humanitárius élelmezés és a humanitárius segítségnyújtás egészének kihívásait; a nemzetközi szervezetek szerepének és befolyásának korlátait; az állami szerepvállalás jelentőségét.

Válogatott szakirodalom

- Ardittis, S. (2017): Direct cash grant to refugees: The EU experience in Turkey one year on, *Humanitarian Law and Policy*, November 7, 2017.
- Ark-Yıldırım, C. – Smyrl, M. (2021): *Social Cash Transfer in Turkey – Toward Market Citizenship*, Palgrave Macmillan.
- Cetinoglu, T. – Yılmaz, V. (2021): A contextual policy analysis of a cash programme in a humanitarian setting: the case of the Emergency Social Safety Net in Turkey, *Disasters*, 45(3), pp. 604-626.
- Directorate General of Migration Management, Ministry of Interior, Republic of Turkey (2021): *Statistics on Temporary Protection*, DGMM Online.
- Egeresi Z. (2020): Törökország Szíria-politikájának változása: a főbb dinamikák, *KKI Elemzések*, 2020/08.
- Erdoğan, M. M. (2020): *Syrians Barometer 2019 – A framework for achieving social cohesion with Syrians in Turkey*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Ferris, E. – Kemal, K. (2016): *The Consequences of Chaos – Syria's Humanitarian Crisis and the Failure to Protect*, Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- İçduygu, A. (2015): *Syrian Refugees in Turkey – The Long Road Ahead*, Migration Policy Institute, Washington D.C.
- Kirişçi, K. (2014): *Syrian Refugees and Turkey Challenges: Going Beyond Hospitality*, Brookings Institution, Washington D.C.
- Maunder, N. – Seyfert, K. – Aran, M. – Baykal, G. – Marzi, M. – Smith, G. (2018): *Evaluation of the DG ECHO funded Emergency Social Safety Net (ESSN) in Turkey: November 2016-February 2018*, Volume 1: Final Evaluation Report, WFP.
- Memisoglu, F. – Ilgit, A. (2016): *Syrian Refugees in Turkey: Multifaceted Challenges, Diverse Players, Ambiguous Policies*, *Mediterranean Politics*, Vol. 22, Issue 3, pp. 317-338.
- Memişoğlu, F. (2018a): *Assessing the Development – Displacement Nexus*, International Centre for Migration Policy Development, Vienna.
- Robson et. al (2022): *Distributional Impacts of Cash Transfers on the Multidimensional Poverty of Refugees: The ESSN Programme in Turkey*, OPHI Working Paper No. 142, Oxford Poverty and Human Development Initiative.
- Turkish Red Crescent – WFP – AFAD (2013): *Turkey: WFP Operation Overview June*, TRC – WFP – AFAD.
- UNHCR (2021): *Syria Regional Refugee Response*, UNHCR.
- WFP (2012): *WFP and Turkish Red Crescent launch food e-card assistance to Syrians in Turkey*, Press Release, 13 Oct 2012, WFP.
- WFP (2014): *WFP Syria Crisis Response – Situation Update: 16-26 January 2014*, WFP.
- Yılmaz, V. (2019): *The Emerging Welfare Mix for Syrian Refugees in Turkey: The Interplay between Humanitarian Assistance Programmes and the Turkish Welfare System*, *Journal of Social Policy*, Vol. 48. No. 4. pp. 721-739.

Köszönöm a figyelmet!

 Gibárti Sára

 gibarti.sara@krtk.hu

 2022. október 07.